

Komentarji

servativni učni zavodi, cerkve, zavarovalne družbe etc.— kaj?

ved kratkim je v New Yorku knjiga z naslovom "Stock Market Control", ki zagovarja do borznega trga in pobija kontrolo tega trga.

gija vsebuje cel kup argumentov, s katerimi hočejo avtorji, kako potreben je trg za stabilnost papirjev Amerike.

prirane borze so življenjska pomena v ekonomskem smislu, v katerem se prosto prodajajo deleži (share) in izkaznice dolgov (bonds), se glasi eden teh argumentov.

knjigi je rečeno, da je v sedmih državah šest do deset milijonov posameznikov, ki imajo denar, in devet do enajst milijonov oseb, ki imajo delnice.

moženja denarnih, učnih, zavarovalnih in podobnih zavodov in ustanov so tirana v bondih in delnicah. Na primer ameriške banke zavarovalne družbe (insurance companies) so imele leta 1929 petindvajset milijard dolarjev v bondih in čez poldrugo leto dolarjev v delnicah.

et največjih privatnih udeležev v Ameriki ima dve tretjini vsakega svojega kapitala inranega v bondih in delnicah.

re vse to premoženje, ome milijarde, je v bondih in delnicah — in če hočejo vsi ti ustanove in organizacije pri življenju, morajo in delnice dobiti nazaj prvotno vrednost in zato imeti svoboden trg z prejšnjimi spekulacijskimi cenami, da bodo cene na-

je torej "dokaz", zakaj borze imeti proste roke. morajo spekulirati, drugje ne morejo živeti! Milijardi papirjev morajo donositi in dividende! Z drugimi imi: morajo živeti!

el knjige se ne brigajo za papirje, katerih izdajalci hoče zakon zelo omejiti, vne zagovarjajo prosto borzo in starih papirjev, onih papirjev, katerih vrednost je silno v zadnjih štirih letih — in stara vrednost ne povrne, o banke, zavarovalne družbe, cerkve, privatne univerze, kakom žvižgat. Zaradi premoženj, ki so običajno zmrznjenih papirjih, mora nadaljevati divja igra zati!

staliča onih, ki žive od starih kuponov in dividend, to je jasno in razumljivo. mora ostati kakor je bilo in naj jedra nazaj v leto 1929, je bil pred krizo!

stih 110 milijonov Američanov, ki nimajo bondov in delnic, bo pa težko razumelo: Lahko je pa jasno, zakaj so prišli univerze, cerkve, zavarovalne družbe itd. tako zveste komunističnemu sistemu, "v katerem se prosto kupujejo in prodajo deleži lastnine in izkaznice dolgov", in zakaj tako vne-podpirajo kapitalistični sistem!

rajo! Kajti njihova premoženja, ki so njihov obstoj, so zmrznjena v bondih in delnicah in ti papirji, nekoč vredni deset milijard dolarjev, so zdaj oživetli le s spekulacijo in zati!

zaradi teh premoženj, zavarovalnih papirjev deset milijonov ljudi, mora ostati ali 115 milijonov ljudi in v resnici in negotovosti je kak in to so vse hru-

agan ne mara javne elektrarne

Washington, Ill. — Volilci mehanizirani so zadnji tork zavrženi proti načrtu javne elektrarne s 4927 proti 1665 glasu.

ENAJST MILIJONOV SE VEDNO BREZPOSELNIH

Tako se glasi poročilo Ameriške delavske federacije

Washington, D. C. — "Monthly Survey of Business", publikacija Ameriške delavske federacije, poroča, da je še vedno enajst milijonov brezposelnih v Ameriki, čeprav tekstilna, oblačilna in nekatere druge industrije izkazujejo porast uposlenosti.

Federacija podaja te številke kot bazo za svojo zaključek, da bo treba za to armado brezposelnih najti zaslужka v težkih industrijah ali v ustvaritvi prilike za večje uposlitev delavcev potom skrajšanja delovnih ur. Težke industrije še vedno obratujejo 55 odstotkov pod stopnjo l. 1929. Bizniške aktivnosti so se nekoliko povečale v marcu, pravi federacija, toda ne dovolj, da bi industrije absorbirale delavce CWA, ki so bili odpušteni v tem mesecu, zaeno pa so se zvišale cene življenjskim potrebščinam.

"Navijanje cen v tem času se ne more opravičiti," izjavlja federacija. "Spekulacije izrabljajo določbe pravilnikov za kupičenje profitov, kar je v nasprotju s cilji zakona gospodarske obnove. Vladna kontrola, da ne bodo mogli poljubno navijati cen, je neobhodno potrebna, kajti višje mezd, ki so jih delavci izvojevali v nekaterih industrijah, niso povečale kupne sile, ker so se življenjske potrebščine podražile.

"Aktualna mezda ameriškega delavca ni danes nič večja negde je bila pred enim letom vzlic vsem poskusom, da se jo dvigne."

Kako Jeklarski trust pobija Wagnerjev načrt

Njegov zastopnik naglašja, da bi sprejetje načrta izrazilo nove industrijske konflikte

Washington, D. C. — Dasi je bil Wagnerjev zakonski načrt, ki je naperjen proti kompanijskim unijam, tako modificiran, da nudi le neznatno pridobitev organiziranemu delavstvu v slučaju sprejetja v kongresu, je jeklarski trust vseeno organiziral veliko kampanjo, da ga ubije.

Nathan L. Miller, generalni pravni svetovalec United States Steel korporacije, je te dni podal izjavo, v kateri poudarja, da bi uveljavljenje Wagnerjevga načrta prineslo nove konflikte v industrijsko življenje in s tem preprečilo ekonomsko okrevanje dežele.

Miller poudarja, da so pritožbe glede forsiranja jeklarskih delavcev pri Weirton Steel Co. in drugih družbah v kompanijske unije, neutemeljene. Preiskava, ki jo je vodila organizacija delavcev, ki so uposleni pri Weirton Steel Co., je dejal Miller, je dokazala, da ta kompanija plačuje višje mezde in nudi boljše delovne pogoje nego druga alična podjetja v istem distriktu. Pritožbe, da se jeklarske družbe protivi kolektivnim pogajanjem z delavci, so le pritožbe, da ne marajo sklepati pogodb z zunanji delavskimi organizacijami, ki so v rokah raketirjev.

Po Millerjevem mnenju so raketirji na čelu Ameriške delavske organizacije, Lewisove rudarske unije in unije jeklarskih delavcev, ki je veljavana v A. D. F., čeprav je znano, da so voditelji teh unij poznani kot konservativci in cincarji.

Winterjev shod v dvorani SNPJ preklican

Jutri zvečer (v petek) ne bo shoda v dvorani SNPJ. Preklican je bil radi poročila, da glavnega govornika Maxa Winterja ne bo v Chicago. Vzrok njegovega zadržka ni znan.

Austrija spet zaprla na stotine socialistov

Dollfus v strahu pred novo revolucijo. Samo štiri odstotke delavcev se je pridružil fašistom. — Hitler priznal, da ne more odpraviti brezposelnosti

Dunaj, 18. apr. — Dollfusova fašistična vlada, ki se boji resnih protifašističnih demonstracij na mednarodni delavski praznik Prvi maj, je od zadnjega petka aretirala na stotine socialistov po vsej Avstriji. Vlada sumniči, da so socialistični voditelji, ki so po konfliktu v februarju pobegnili v Čehoslovakijo, organizirali podzemsko gibanje v Avstriji. Poleg tega se je pojavilo podzemsko komunistično gibanje.

Dollfusova vlada je silno poparjena, ker ne more pridobiti delavcev za svojo "domovinsko fronto", kjer bi Dollfus rad združil vse politične elemente v Avstriji. Samo štiri odstotke delavcev se je pridružil Dollfusovim fašistom, vsi drugi so pa zunaj in odločno odklanjajo svezo s fašisti, čeprav so oropani vse podpore, ki so jo prej prejeli od svojih organizacij v primeru bolezni in brezposelnosti.

Dollfusova vlada je zelo alarmirana zaradi fiaska, ker ne more pridobiti na svojo stran delavstva v Avstriji.

Berlin, 18. apr. — Adolf Hitler je včeraj prvič in odprto priznal, da njegov režim ne more odpraviti brezposelnosti. Rekel je, da bo zadovoljen, če more brezposelnost znižati na milijon delavcev. Tudi v normalnih in najboljših časih je Nemčija imela milijon delavcev brez dela, in če to zdaj doseže, bodo najti to imenovali "napredek", je dejal Hitler, ko je govoril distriktin voditeljem, ki vodijo religiozno akcijo.

Zmaga jeklarskih delavcev pri kompanijskih volitvah

Clarksburg, W. Va. — V jeklarni Weirton Steel kompanije, ki je odredila volitve za tovarniške zastopnike, so zmagali kandidati, ki so jih postavili organizirani delavci.

Družba je nameravala izvršiti slične volitve ko lansko jesen v Weirtonu. Na protest delavcev je pa privodila tudi na delavsko listo za zastopnike v Employees Relief & Benefit asociacijo (kompanijska unija), ki je zmagala nad kompanijsko listo. Volitve so bile tajne in brez strahovanja s strani bossov. Vsa tri izpraznjena mesta so dobili unijanski kandidati. Taktika "boring from within" ali "vrtanja v organizaciji" se je obnesla. Volitve so pokazale prevladovanje unijskega sentimenta.

Milica odpodila linčarsko drhal

Shreveport, La. — Dne 17. aprila zvečer je navalilo okrog 3000 moških in žensk na tukajšnje ječo z namenom, da linčajo nekoga 38-letnega Freda Lockharta, belca, ki je priznal, da je posilil in ubil 16-letno deklico. Šerif je s svojim moštvom napad odbil, medtem je pa prišla na pomoč milica, ki je v nekaj urah razpršila množico.

Italijani pobijajo kmete na otokih

London, 18. apr. — Nepotrebno poročilo z Rhodosa se glasi, da so italijanski vojaški letalci zadnje dni metali bombe iz zraka na kmetstva bivališča na dodekeneških otokih v Sredozemskem morju. Pet kmetov je bilo ubitih in 25 ranjenih. Kmetje so prišli v konflikt z oblastniki pri lokalnih volitvah.

1200 Paragvajcev padlo v bitki

La Paz, Bolivija, 18. apr. — V eni največjih bitk bolivijsko-paragvajске vojne, ki traja že tri dni za posest glavne bolivijske utrdbе v sporni provinci Chaco je bilo že 1200 Paragvajcev ubitih. Tako poroča bolivijski vojni urad, ki molči o izgubah na strani Bolivije.

DELA VSTVO HOČE ZAKON PROTI INJUNKCIJAM

Nad tisoč aplikacij za sodne prepovedi med 1875 in 1933 v New Yorku. Vprašanje pred legislaturo

Albany, N. Y. — Pred legislaturo je te dni prišla večja deputacija, ki je zastopala unije, razne druge delavske organizacije in American Civil Liberties unijo. Poslanec je urgiral na sprejetje zakona proti injunkcijam v delavskih sporih.

Pred legislaturo sta dva zakonska načrta, ki sta bolj drastična ko zvezni zakon proti sodnijskim prepovedim. Injunktij popolnoma ne odpravljata, bi jih pa v veliki meri onemogočila, če postaneta zakon.

V vseh slučajih kršitve injunkcije bi na zahtevo morali obtoženci dobiti porotno obravnavo. Prosilec (podjetnik) bi tudi ne mogel dobiti začasne prepovedi zgol na domnevah, ampak bi moral sodišču dokazati kaznjive prestopke, obtožena stranka pa imeti priliko za pobijanje peticije.

Zakon bi zavaroval delavcem pravico do stavke, kolektivnega pogajanja in mirnega pketiranja. Prepovedane bi bile tudi "yellow dog" pogodbe.

Predlagani zakon se nanaša na državna sodišča, ker zvezna sodišča že pokriva Norrisov-La Guardijev zakon, nanašajoč se na antidelavske injunkcije in "yellow dog" pogodbe.

V državi New York je bilo od leta 1875 do 1933 vloženih nad tisoč prošenj za sodnijske prepovedi v delavskih sporih. 83% so jih zaprosili podjetniki, pravi poročilo profesorja P. Brissendena a kolumbijske univerze. Na vsakih deset podjetniških slučajev je sodišče ugodilo osim prosilecem; kjer so pa delavci zaprosili za injunkcije, so jim sodišča ugodila le v petih izmed vsakih desetih slučajev.

Velika zmaga jeklarskih delavcev v Kentuckyju

Izvojevali so priznanje unije in druge zahteve

Newport, Ky. — Po kratki stavki, ki je ustavila obrat v vseh departmentih. Newport Rolling Mills, se je devetsto delavcev vrnilo na delo, ko je družba pristala na kolektivno pogajanje z zastopniki stavkarjev.

Kapitulacija pomeni priznanje unije, Amalgamated Association of Iron, Steel & Tin Workers, ki je veljavana v Ameriški delavski federaciji.

Stavka je izbruhnila, ko je kompanija odpustila štiri uradnike krajevne unije jeklarskih delavcev, ki so bili aktivni v kampanji za organiziranje delavcev.

Ta stavka nima primere v zgodovini delavskih bojev v tem okrožju. Bila je popolna, kajti pridružili so se ji tudi pisarniški delavci in kakih 200 članov kompanijske unije.

Kompanijska unija se je popolnoma zrušila in njeni člani so se udeleževali vseh shodov, ki so jih sklicali vodje stavke. Vsi so zapustili kompanijsko unijo in pristopili v svojo. Pri poravnavi stavke je sodeloval tudi pokrajinski vladni delavski odbor.

Mesto Newport se nahaja na drugi strani reke Ohio od Cincinnatija. Leta 1922 je bilo poročeno krvave stavke za priznanje unije, v kateri so bili delavci poraženi. V tej stavki so kompanijski pobojniki, policija in državna milica razdejali veliko število delavskih hiš z ognjem iz strojnih pušk.

La Follette vrgel novo bombo med "new dealerje"

Nov krvavi spopad med rudarji v Illinoisu

Eden ubit in pet ranjenih po volitvah

Kincaid, Ill. — Po lokalnih volitvah, ki so zadnji tork prinesle poraz pristašem progresivne rudarske unije in izgubo mestne kontrole, je prišlo do streljanja med obema rudarskima frakcijama in eden moški je bil ubit, pet je pa ranjenih, dva težko. Ubiti se je pisal William Swift in bil je član unije United Mine Workers. Dva težko ranjena, ki morda podležeta, sta novoizvoljeni alderman Frank Angenendt in policaj Sam Ronchetti, progresivec.

Po bitki je šerif mobiliziral 300 deputijev.

Pritisk na Roosevelta za izplačanje vlog

Načrt je, da vlada odkupi vse propadle banke in izplača denar vložnikom

Washington, D. C., 18. apr. — Kongresnik McLeod, avtor načrta, da vlada izplača zmrznjene vloge v propadlih bankah, članicam rezervnega sistema, je zadnje dni s svojimi pristaši naredil silen pritisk na predsednika Roosevelta, da spremeni svoje stališče in priporoči kongresu ta načrt že v tem zasedanju. McLeodu pomaga tudi Palmer, bivši justični tajnik za časa Wilsona.

V tork sta McLeod in Palmer obiskala Roosevelta in ga obdelovala skoro eno uro, nakar sta zapustila Belo hišo zelo dobre volje. Rekla sta, da se je Roosevelt omehal in se bo zadovoljil z nekoliko spremenjenim načrtom.

Po novem načrtu bi vlada prevzela banke, ki so zaprle vrata v zadnjih štirih letih in takoj izplačala vse zmrznjene vloge. Vprašanje je, iz katerih virov naj vlada financira to ogromno transakcijo. Roosevelt je dal razumeti zagovornikom načrta, da bi morala vlada mnogo milijonov dolarjev direktno "senkati" kajti velik del premoženja propadlih bank je za trajno brez vsake vrednosti.

Sovjeti kaznovali komunistične prenapeteže

Zasmehovanje mladega inženirja povzročilo samomor

Moskva, 18. apr. — Sovjetsko sodišče v Moskvi je te dni kaznovalo šest komunističnih odbornikov, ki so v svoji prenapetosti povzročili smrt mladega inženirja. Inženir po imenu Leitn, star komaj 23 let, je dobil odgovorno službo v talinici moskovske tovarne, v kateri izdelujejo pritliklave za traktorje. Moral je izpremeniti produkcijo z ozirom na nove specifikacije, toda te delo mu ni šlo hitro izpod rok. Iz njegovega oddelka je dnevno prihajalo veliko skvarjenega dela.

Komunistični odborniki, ki vodijo tovarniški svet, so nato začeli s kampanjo zasmehovanja proti Leitnu. Nekega dne so uoprizorili v tovarni karneval, pri katerem so delavci nosili črne krsto, na kateri je bila Leitnova fotografija. Krsta je imela napis: "Pokopavamo skvarjeno delo in tistega, ki je odgovoren za to potrat". To je mladega inženirja tako potrolo, da je šel domov in si z britvijo prerezal vrat. Sodišče je zdaj obsodilo šestorico komunistov, ki so vodili karneval. Trije so bili odslovljeni iz tovarne, ostali trije pa morajo delati za znižano mezdo. Vseh šest je bilo izključenih iz stranke. Komunistično glasilo Pravda piše, da je Leitn sicer bil slabši

Njegov zakonski načrt za obširna javna dela je osupnil Belo hišo. — Wall Street dobil novega poguma

Washington. — (FP) — Zakonski osnutek senatorja La Folletta za obširna javna dela, za kar naj vlada dovoli deset milijard, je bil za administracijo bomba, kakršne ni pričakovala. Vse, kar namerava potrošiti prihodnje fiskalno leto za javna dela, je od poldruga do dveh milijard, od tega dobršno vsoto za gradnjo novih bojnih ladij in letal.

Senator La Follette pravi, da bo le širokopotezen načrt kakor ga on priporoča, nekaj izdal. Po več ko enim letu "novega dela" je še vedno nad deset milijonov brezposelnih. Na relifu je 4.700.000 družin — 18 milijonov oseb, po izjavi direktorja Hopkinsa. Vlada bo znižala to ogromno število brezposelnih le s splošno uposilitvijo pri javnih delih.

Po senatorjevem načrtu bi ne šel niti en dolar od desetih milijard za militaristične svrhe. Vsa vsota bi bila porabljena za šole, ceste in največ za gradnjo dobrih delavskih stanovanj po mestih in za odpravo slumov. Pri teh delih bi bilo uposlenih direktno in indirektno več milijonov delavcev.

Tega La Folletovega načrta se administracija bolj, odkar je on uspel v zbornici, ki je na njegov pritisk zvišala davke na dedščine in "darila" več kakor pa je ljubo vladi. Če bo to postavko sprejela tudi ntiža zbornica in predlog postane zakon, bo davek na dedščine in "darila" (zakrinkana zapuščina) znašal od enega odstotka na premoženje do \$20,000 do 60% na premoženja, ki znašajo nad deset milijonov.

Administraciji tudi ni ljub uspeh senatorja Couzensa za dodatno zvišanje dohodninskega davka za deset odstotkov. Ta davek bo enako udaril velike in majhne davkoplačevalce dohodninskega davka.

Drugače je Washington zopet pričel dobivati svoja stara lica. Ker administracija ni hotela v Wall Street, je šel pa Wall Street v Washington. Utaboril se je že tako trdno s svojo milijonsko lobbijo, ki deluje za omliljenje predloga za regulacijo borz, da je že dobila vse glavne točke. Senatorji in kongresniki se podajajo drug za drugim. In če se poda še predsednik, na kar računajo velebankirji, se jim novega zakona ni nič bati. Igra bo ostala po starem. Prodajali bodo delnice in bonde tudi za v nebesa — kakor so jih v preteklosti — ter si polnili žepo na račun "suckerjev".

Ena izmed glavnih modifikacij je postavka, da bo regulacija borz v področju posebne komisije. Originalni osnutek je dooločal, da to delo vrši zvezna obrtna komisija, ki je zadnjih par let pokazala več agresivnosti kakor je ljubo gospodarjem in vladarjem dežele. Zadnje čase je celo prisilila newyorško legislaturo na preiskavo o korupciji v lastnih vrstah, ko je objavila pisma nekega državnega senatorja elektrarskemu trustu, v čigar službi je bil poleg drugih senatorjev in poslancev.

S to milijonsko lobbijo Wall Streeta sodelujejo tudi odbori, ki so ostali v Washingtonu po Johnsonovem cirkusu (zaslišanju) o NRA. Odbor težkih in odbor lahkih industrij uživata polvladni status. Ze vsled tega so njenim članom odprta vsa vrata v Washingtonu, na katera pritiskajo v interesu wallstreet-skih raketirjev. Vračajo se zopet stari časi.

ker se ni znal zagovarjati, toda karneval je bil malo preveč in krivci zaslužijo kazen.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASILA IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdravne države (izven Chi-
cago) in Kanada \$4.00 na leto, \$5.00 na pol-
leto, \$1.50 za štiri leta; za Chicago in Cleveo
\$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za in-
terkontinentalno \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$4.00 per year,
Chicago and Cleveo \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Črna oglava za doprinos — Rokopisni listi
ne vrnejo. Advertni listi za naročnike — Manu-
skripta ne vrnejo.

Member of the Federated Press
PROSVETA
2627-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Ne bo shoda

Chicago. — Včeraj smo poročali, da bo v petek zvečer govoril dunajski socialist Maks Winter v dvorani SNPJ. Danes poročamo na drugem mestu, da je ta shod odložen na pozneje, ker govornik še ni prišel v Chicago.

Našli mrtvega

Chicago. — V torek so našli na obrežju odvodnega kanala pri Stiekneyju truplo nekega Johna Poliša, ki je star 54 let in njegov naslov je bil 2820 S. 50th Court, Cleveo. Njegov sin Viktor je informiral policijo, da je mož, ki je trpel na srčni hibi, izginil 10. aprila.

Avto ubil rojakinjo

Willard, Wis. — Rojakinja, žena Toma Padrowitza iz Tioga, Wis., je bila 12. aprila povožena do avtomobila v Garyju, Ind., kamor je odšla nekaj dni prej na obisk k svojim sorodnikom.

Novi grobovi

Rock Springs, Wyo. — Tu je umrla Antonija Paulich, stara 48 let, članica društva št. 10 SNPJ in po narodnosti Hrvatca. Zapušča šest sinov in tri hčere.

Cleveland. — Umrli je za rakom v drobu pionir Charles Krall, star 61 let in doma iz Verdina pri Toplicah. V Ameriki je bil 42 let in zapušča ženo, dva sinova in dve hčeri. — Br. Louisu Androni v Blainu, O., je naglo umrla hči v Clevelandu, stara 31 let.

Eveleth, Minn. — Tu je umrl Frank Perušek, ki zapušča ženo in sedem otrok.

Operacija

Blaine, O. — Mary Bradley, članica društva št. 333 SNPJ, se je morala podvreči težki operaciji. Nahaja se v bolnišnici v Martins Ferry, O.

Relifne oblasti ne znajo o kakem "izboljšanju"

Washington. — Kljub optimističnim poročilom (blufanju) o stalnem izboljšavanju gospodarskih razmer in uposlenosti, je številno družin, ki so se obrnile na vladne oblasti za pomoč, v februarju in marcu naraslo 13%, izdatki za podporo revnim pa 20 odstotkov, po izjavi zveznega relifnega direktorja Harryja Hopkinsa. Število družin na podporni listi je 4.700.000 ali okrog 18.000.000 oseb. Hopkins pravi, da se situacija v tem pogledu ne izboljšuje. "Senator La Follette pričakuje, da bo v aprilu in maju iskalo veliko več oseb vladne pomoči kakor lansko leto.

Northern Pacific železnica povečala dohodek

New York. — Charles Donnelly, predsednik Northern Pacific železnice, je na seji direktorja izjavil, da je ta železnica v mesecu marcu imela \$367.000 več dohodkov kakor so znašali obratovni stroški. V istem mesecu lanskega leta je ta železnica imela pol milijarde deficita. Skupni dohodki so znašali 40 odstotkov več v marcu tega leta v primeru z istim mesecem prejšnjega leta. To je bila vesela novica za delničarje, ne pa za delavce, ker slednji niso bili deležni dobička v obliki zvižanja plač.

Stavka operatorjev vzpenjač

Detroit. — V nebotičniku Union Guardian, ki ima 34 nadstropij, je pred par dnevi zastavalo opoldne vseh 23 operatorjev vzpenjač za osem centov povižanja plače na uro. Pettisov ljudi je bilo prepričan, da se jim v velikem poslopu. 1. februarja jim je bila plača reducirana 10%. "Prav v času, ko so drugod pričeli zviževati", je rekel neki stavkar. Na teden zaslužijo okroglo \$18 in so večina družinski očetje.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Mi ga nismo slišali!

Elizabeth, N. J. — V Prosveti z dne 11. aprila sem čital novico "Ste slišali radioprogram dne 8. aprila iz Chicaga, ki ga je aranžirala federacija čikaških društev?" Žal, nismo ga slišali, iz opisov pa je razvidno, da je uspel imenitno!

Slišimo razne radioprograme, ki jih pošiljajo po zraku skoro vse narodnostne skupine, le slovenska in hrvatska ne. Tudi v časopisnih seznamih o radioprogramih ni videti v velikih dnevnikih, da so kje oddajani. Tako tudi jednota oziroma oni, ki so program aranžirali, niso privoščili članom dobrega užitka, da bi potrošili malo vsoto v ta namen. Ako bi jo, bi lahko razposlala svoj program po splošnem radijskem omrežju (national hookup) in na stotine članov se bi delilo programu, ki ga sedaj omejujejo razni dopisniki iz okolice Chicaga.

Saj se je poročalo v Prosveti z dne 4. aprila, da se bo radioprogram slišal po vsej deželi in da naj pogledamo v radijske seznime za jednotin program. Mislim, da bi bilo koristno in lepo, če bi imela SNPJ vsaj eden lep program z govorom v slovenskem jeziku ter s petjem zbora Save. Vsaj polurni program bi naj se aranžiral in razposlal po NBC ali pa po CBC sistemu, tako da bi ga slišali vsi, ki se bi zanj zanimali. In teh ni malo! To se bi moralo zgoditi ob 30. letnici SNPJ! Ali pa bi se moralo tako urediti, da bi vsaj večje radijske postaje povzele jednotin program v mestih kot so Cleveland, Pittsburgh, New York, San Francisco, Denver, St. Louis, Clarksburg itd. Kajti na ta način bi lahko dosegli večino našega članstva in našega občinstva sploh, ne samo čikaške okolice.

Eden izmed mladih članov odraslega oddelka SNPJ je tukaj kupil dne 8. aprila več časopisov že zgodaj zjutraj v namenu, da bi kje iztaknil jednotin program v radijskem seznamu. Pa je prav tako iskal znan ko na tisoče drugih, ki so listali po raznih časopisih ter obračali kazala na svojih radioprejemnikih, da bi slišali jednotin program ob njeni 30. letnici. Vse zaman!

Direktno iz Chicaga in San Francisa, brez lokalnih postaj, se sliši šele po polnoči, ko večina oddajnih postaj utihne. Drugič to ni mogoče. Upam, da nam bo v kratkem omogočeno slišati jednotin program tu in po vsej deželi!

Društvo št. 540 SNPJ bo obhajalo svojo 10. letnico dne 19. maja v Poljski narodni dvorani, ki se nahaja nasproti Staten Island Bridge Plaza, 250 Broadway. Začetek ob 7. zvečer. Vabljeni ste vsi člani in članice ter vse občinstvo od blizu in daleč. Andrew Spogor, 540.

Urednikova pripomba: Program je bil na razpolago 26 radiopostajam omrežja "Red Network" NBC družbe, večina na vzhodu. Ker pa ni bilo pritiska s strani društev in posameznikov na krajevne postaje, programa večina niso vzele.

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Proslava 30. letnice društva št. 4 SNPJ, ki se je vršila dne 14. aprila, se je siljavo obnesla. Udeležba dobra, tako tudi razpoloženje med občinstvom. Celo iz Power Pointa so prišli na slavo, namreč Matt Tušek in Jakob Bergant, ki sta se ustavila tudi v Bridgeportu in obiskala br. Snoja. Povedala sta, da se pri njih, na Power Pointu, zelo trudijo, da bosta prireditev in konferenca, ki se vršita dne 28. in 29. aprila, uspešni. Pričel je velika udležba iz vseh okolških nasebin. Kot se vidi, bo to ena največjih prireditev in konferenc kar jih je bilo v zgodovini.

Baš tega se treba v tej razmerah, da se ljudstvo zapima za resne stvari kot so naše konferenca. Treba je, da se delavstvo zahteva, da se mora samo potruditi, ako hočemo, da pridemo do skupnega cilja in skupnih delavskih pravic, do katerih smo upravičeni. Zato pa vsi na Power Point na prireditev in konferenco dne 28. in 29. aprila!

Na klubovi prireditvi, ki se bo vršila dne 12. maja v Bridgepor-

tu, bodo igrali Tuškovi sinovi iz Power Pointa.

Seja tega kluba, št. 11 JSZ, in okrajne soc. organizacije, se je vršila dne 15. aprila. Na obeh je bilo dovolj živahnosti in zanimanja za delavsko gibanje. Za 1. maja bodo naročili 300 izdaj Leaderja. Tony Kravanja, 13.

Poročilo s farm

Sheldon, Wis. — V mojem prejšnjem dopisu sem omenil, da bom poročal o nameravani mlekarški stavki. Ker je ni bilo, nisem mogel o nji poročati. Pa tudi drugih posebnih novic ni, o katerih naj bi pisal. Ker mi je naročnina na dnevnik Prosveto potekla, jo obnavljam, tako da mi ne bo list ustavljen, ker ga bi zelo pogrešal.

Ako človek sodi po novicah, ki jih čitamo v dnevnem časopisju, tedaj bi rekel, da so slabi časi za nami in da se je pričelo obračati na boljše in da so naši "new-dealerji" z Rooseveltom na čelu veliko pripomogli k temu. Toda temu ni tako. Dejstvo je, da so se na farmah razmere še celo poslabšale. Za mleko dobimo letos par centov več ko lani, ko pa prideš v prodajalno, vidiš, da je vse skoro petkrat dražje kot lani, to je, da so se potreščine, ki jih potrebujejo farmarji, zelo podražile.

Druga nepravilica je v tem, da nas je zadnja tri leta mučila suša, ki je precej pripomogla k revščini. Farmar mora plačati za tono sena od 15 do 18 dolarjev njegove krave, če jih proda, so pa vredne od 10 do 20 dolarjev. Pred štirimi ali petimi leti se je dobilo za vsako navadno kravico do 100 dolarjev in za boljše kravo pa 150 dolarjev. Za teleta so plačali po 24 dolarjev, za tri tedne stara. Pod novim dealom pa plačajo komaj dolar in pol ali kvečjemu \$3.50!

Naši komedijanti v Washingtonu pa se samo pričkajo in ugibajo, kako bi pomagali kapitalistom na noge. Nikakor pa nečajo javno priznati, da je kapitalizem hudo bolan. V starem kraju pravijo taki bolezi "sfilajda", ki se v prvem in drugem stadiju da ozdraviti, toda kapitalistični sistem je že v tretjem stadiju te smrtne bolezni, kar znači pogin. Pa naj mu brizgajo še toliko različnih serumov, ki mu le podaljšujejo življenje, trajno pa ga ne bodo nikdar več ozdravili!

Tak velikani — kolos — pa se bo moral zrušiti! Se že ruši in nihče ga ne reši. Kapitalizem mora vzeti slovo, kajti tak je naravni zakon, kateremu ne uide nobena stvar. Razvoj družabnega reda zahteva, da sedanji sistem pogine in da ga nadomesti novi, boljši sistem, ki bo imel svoje temelje na podlagi človeških pravic. Nihče se ne bo jokal po njem. Mase delavstva in farmarjev se ne morejo jokati po njem, ampak bodo z veseljem vrgle kamen nanj ter obenem pozdravile prihod nove dobe.

Spomlad je tu! Travniki so začeli zeleneti. Narava se prebuja v vsej svoji krasoti. Pri nas gre to bolj počasi in je treba precej dobro pogledati, da se opazi nove življenje v naravi. In tudi naša mladina gre naprej z nastopom pomladi. Pričela se je ženiti in močiti, neglede na slabe čase. In kdo bi ji zameril? V kratkem

smo imeli kar dvoje ženitovanj. Najprej se je poročila Hilda Kolarjeva, ki si je izbrala za svojega življenskega tovariša Hermana Obila, njej pa je sledila v zakonski stan Jennie Germ (ime njenega ženina mi ni znano). Obe mladenki sta bili zelo priljubljene med tukajšnjimi rojaki. Poročili sta Amerikance in obe poroki sta se vršili civilno. Naj dodam, da se je v zadnjih petih ali šestih letih tukaj poročilo pet slovenskih deklet, in vse te poroke so bile civilne. Pisec teh vrstic se je tudi civilno poročil, to pred 13 leti, torej prvi Slovenec v tej nasebini civilno poročen. Izgleda, da naša mladina sledi starejšim. Cestitamo!

Pred kratkim sem čital v Prosveti dopis, v katerem piše milwauški dopisnik, da v Ameriki ne more priti do diktature. Naj omenim, da zelo rad čitam njegove dopise, ali na žalost moram konstatirati, da je glede tega dopisnik v zmoti. Ako hočemo videti resnico, tedaj moramo priznati, da je v Ameriki nastala diktatura že z uvedbo prohibicije pod Wilsonovo administracijo. Ali je dopisniku znano, kako je v Ameriki nastala prohibicija? Zakaj ni šlo to važno vprašanje na splošno glasovanje, tako da bi ljudstvo samo odločilo, če hoče ali neče take drastične spremembe s piščami? Do tega ni prišlo, ker bi se ljudstvo enostavno izreklo proti in do prohibicije ne bi nikdar prišlo. Ampak uvedena je bila glede tega diktatura že od pričetka, ker so vedeli njeni zagovorniki, da je ljudstvo ne bi nikdar odobrilo. In danes, v teh časih, ne moremo govoriti, da diktatura v Ameriki ne more priti. Saj obstoji že 14 let! Janez Pugel.

Koncert pevskega zbora "Lira"

Chicago, Ill. — Pevski zbor "Lira" priredi svoj spomladanski koncert v nedeljo, 13. maja, v dvorani SNPJ, 2657-59 S. Lawrence ave., pričetek programa točno ob 3. popoldne. Vstopnice v predprodaji so po 40c, pri vzhodu 50c. Igral bo Rudy Verne in njegovi Royal Virginians.

Na tem koncertu vam bo nudila "Lira" samo najnovejše pesmi, ki jih še ni bilo slišati v Chicagu. Pevci se že dalj časa vadijo in vsa zagotavljajo, da vam bo dala "Lira" veliko užitka in razvedrila v izvajanju novih slovenskih pesmi.

Pevski zbor "Lira" kot star zbor je bil vedno najagilnejši med pevskeimi zbori med Jugoslovani v Chicagu. Zatorej še enkrat apeliramo in vabimo rojake oziroma vse Jugoslovane iz Chicaga kakor tudi iz okolških nasebin, da posetite koncert, za kar ne bo nobenemu žal.

Na svidenje dne 13. maja!

Lallie Nemanich.

Nepovoljne razmere

Pierce, W. Va. — Zadnja dva meseca so bile tukajšnje delavske razmere precej povoljne. Ko pišem, so pa spet pod normalo — 3 dni dela na teden. Rudarji drugod stavkajo, tukaj imamo pa počitnice ali pa smo zaposleni z domačim delom. Organizirani smo 100% pod AFL. Delo težko dobe posebno oni, ki še niso prej delali pri Davisovi premoškopni družbi. Če si bil prej zaposlen pri tej družbi in če imaš znanje, se ti posreči, da dobiš delo, včas, drugače pa ne.

To je tudi vzrok, da je tukaj mnogo brezposelnih. Pa saj jih

je dovolj brez dela povsod. To pišem, ker so mi nekateri pisali za pojasnila glede tukajšnjega dela in uposlitve. To velja tudi za člana društva št. 81. Žal, da ne morem boljše poročati glede delavskih razmer. Morda bo prihodnjič kaj boljše.

Frank Polanz, 736.

Navdušenje za radioprogram

Benld, Ill. — Čakala sem, da se bo morda kdo drugi oglašil in izrazil svoje mnenje o jednotinem programu, ki je bil poslan po radiu v nedeljo dne 8. aprila, iz Chicaga. Pa ni nič, kakor da nismo ničesar slišali. Pa smo slišali in še prav dobro! Za to se moram iskreno zahvaliti čikaški skupini, ki je priredila tako krasen radioprogram. Vso pohvalo zasluži vodstvo čikaške federacije.

Prvič v trinajstih letih, odkar sem v Ameriki, sem slišala lepo slovensko petje. Nehote mi je poletel spomin nazaj v domovino, spomin na mladostna leta. "Tudi jaz sem peceelaa..." itd. Dobro so mi znane one krasne pesmi, ki jih je pel zbor Sava v radio: "Oj, dekle, kaj s'tak' žalostno", "Prezgodnje cvetlice" in druge. O kako lepo doni naša slovenska pesem človeku v tujini! Ko bi vsaj večkrat slišala tako petje! Bilo bi lepo, če bi jednota večkrat priredila slični radioprogram.

Simbolična slika "Živela zdrava kri" se mi dopade. Tudi pripravljena bi bila igrati vlogo "Korupcije". Glede uprizaritve te slike se bi lahko razpravljalo na federacijski seji dne 22. aprila v Virdnu. Ako ne bi bilo SNPJ bi malokdo vedel, da živijo v Ameriki tudi Slovenci.

Se enkrat: najiskrenejša zahvala zboru Sava za prekrasno petje po radiu! Napravili ste zelo dober vtis na vse, ki so vas slišali! — Ana Vidmar, 356.

Zbor "Zora" v radiu

Chicago, Ill. — Hrvatsko pevsko društvo Zora bo pelo v radio v soboto, dne 21. aprila, ob 11. zvečer na postaji WSBC (1210 kilocik.) na rednem jugoslovanskem programu. To bo prvič, da bo Zora pela v radio s svojim celim mešanim zborom na rednem jugoslovanskem programu, ki je oddajen z omenjene postaje vsako soboto. Zbor Zora je eden naših najstarejših pevskih skupin v Ameriki, zato je umljivo, da vlada v naši čikaški koloniji veliko zanimanje za njegov prvi skupni nastop v radiu. Zato tudi priporočamo vsem ljubiteljem naše pesmi, da ne zamudijo te prilike, ampak da naravnajo svoje prejemnike na označeno postajo ob navedeni uri ter se naužijejo naše narodne pesmi. Program upravlja Tomo Dominis.

Odbor.

Nacijski vodja zahteva steriliziranje židov

Neurberg, Nemčija. — List "Stuermer", ki ga izdaja in urejuje eden od največjih nasprotnikov židov in Hitlerjev intimni prijatelj, Julius Streicher, je objavil članek, v katerem zahteva steriliziranje vseh židov v Nemčiji.

"Zakon o sterilizaciji je bil uveljavljen", piše Streicher, "in cilj tega zakona je zaščita nemškega ljudstva in arijskega plemena. Na temelju našega znanja in opazovanj židovstva je steriliziranje vseh židov potrebno, da se Nemčija iznebi seksualnih in rasnih kriminalcev."

Mladi radikali peš legionarje

V njih parado so se vrteli antimilitaristično fototem so bili pretepeni in rani

Seattle, Wash. — Na tošnje obletnice vojne so se v tem mestu vršile patriotične demonstracije vodstvom Američke legije drugega leta je bil njih namilitarističen in agitacijski pripraviljenost. Letos pa patriotični cirkus pokupikalna mladina.

Socialistična mladina, druge radikalne mladinske organizacije so se združile in šle iti v parado s svojimi Ob napovedani uri dne 11. la so se mladi radikali v parado z avtotrukom, s rem se je na vsaki strani velik napis: "Proč s zmozom v Ameriki!" — "Prijimate," so jih hvallili orgtorji parade.

Komaj se je spredel zamikati skozi glavni del me je bil natrpan z množico bil vrhnji napis odstranjen eni strani flote je zablisk pis: "Vojna pripravljena odpravila še nobene vojne drugi strani pa: "Milijon vojno, \$120 relifa na Gledalci so burno potrdili floto.

Ker se militaristi niso navaliti na to floto med vsled neredov, ki bi bili so se mladi radikale, bili na vozu, lotili po ag Ko so odhajali, so se zapodili legionarji, jih pl i z voza in dobro pretepi skus je bil tudi tega vred bil odgovor enega izmed kastenih.

Militaristična parada se ključila v Eagle's avditorij je z balkona sipala pro letake druga skupina mladikalcev.

Zaključek vsega tega je bilo aretiranih 15 agitatorjev, študentov in ki so bili obtoženi razbijanja parade, kar pa je bilo je spremenjeno v obtožni ljenja miru.

Avtni delavci nade z bojovnim gibanjem

Več tovarnarjev orodja dalo, pri ostalih je stavhanikov. Rooseveltov odbor je je figura

Detroit. — (FP) — V prinaša nove dokaze, da sednik Roosevelt potola delavcev s svojim carov kompromisom. Nepokojen in nezadovoljen z delavskim odborom velik

Sedaj je najbolj Mechanics Educational of America, neodvisna je zadnji teden oklicala v 62 tovarnah za avtno Zahteva 20% zvižanje 35-urni tednik. 14 tovarnarjev se je podala stavke, pri ostalih pa so niki prenehali z delom.

Pri Motor Products korji so delavci izvojevali zmago. Najnižje plačani so dobili povižanje za 25% ostali pa za 10%. Društvo znala tudi tovarniške od

MES unija vodi stavko pri Detroit-Michigan stavpaniji, kjer je zadnji teden šlo pred tovarno do odprtja ja med stavkarji, skelbi cijo.

Tudi avtne unije Amerilavske federacije so v takvenja in prelivanja. Nemnost proti avtnemu delavskemu odboru stopnja narasla, dikačnejši elementi tabi naj unije odbor ignorirajo dijo vzgledu delavcev pri Products družbi, kjer so stvari v svoje roke, delišanje in priznanje tovarn odborov unije. S slične metode, ki skušajo komunisti svojo zmago v Washingtonu Avtni delavci pravijo, da priznanje unije in proti njajstvu ni bil izgubljen, se le začasno napeljan v kolovoz.

Tekstilni delavci v sovjetski Rusiji se zabavajo po končanem delu s sportnimi igrami.

američke vesti iz vzhodnih ameriških držav

in grozije s stavkami... predstava industrijski... (FP) - Sporočilo, da je vsa propaganda...

Washington, D. C. - Posebni komitej, katerega je imenovala načelnica zveznega delavstva...

Podjetniki za izboljšanje odškodninskega zakona. New York. - Da se izognejo bodočih tožb za odškodnino delavcem...

Šestorica "rdečih zarotnikov" zaslilšana. Washington, D. C. - Pet vladnih nameščencev in časnikarski reporter...

Strela udarila v letalo; štirje mrtvi. Dallas, Texas. - V torek zvečer je med hudo nevihto strela udarila v letalo...

Ne kaziva pravljice, gospod... Ivan Vuk. So trenutki v življenju, ko človek zaslanja z odprtimi očmi in v podzavestnem nehanju zaživi življenje izgubljenega raja...

Priporočajo skrajšanje delovnega tedna za rudarje. Washington, D. C. - Posebni komitej, katerega je imenovala načelnica zveznega delavstva...

Komiteju je načeloval dr. Carter Goodrich, profesor na univerzi Columbia. On pravi, da so nekatere rudarske naselbine do malega uničene...

Podjetniki za izboljšanje odškodninskega zakona. New York. - Da se izognejo bodočih tožb za odškodnino delavcem...

Šestorica "rdečih zarotnikov" zaslilšana. Washington, D. C. - Pet vladnih nameščencev in časnikarski reporter...

Strela udarila v letalo; štirje mrtvi. Dallas, Texas. - V torek zvečer je med hudo nevihto strela udarila v letalo...

Ali ste že naročili Prosveto ali Mindinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Kakšen slučaj a to ložo... Dogodek nevsakdanji... Ozrl sem se, da poiščem damo. In glej, stala je pred menoj, vitka in prožna kakor v vetru majajoča se vrtnica...

Celo vstopnico sem vzela. Štirje sedeži so. Četrty je moj. Koliko vam moram vrniti? Glasno sem vprašal samega sebe. Dasi sem plačal za celo ložo 120 dinarjev...

Pa tudi ona me je gledala, komaj vidno se smehljajoča. V njenih očeh sem videl, da se tudi ona trudi, da bi se spomnila, koliko je en sedež, če so štirje 120 dinarjev...

— Oprostite... Nasmejala se je, odprla ročno torbico, nekaj iskala in jo spet zaprla. Sklonila se je k otrokoma in vprašala: — Ali je lepo, Jelka? In ti, Ljutomirček, si razumel?

— O, prosim, je rekla, in v tistih besedah je bil zvok domačih strun, preprost in prijazen. Prav veselje me, da se je tako zgodilo. Poleg tega ste mi pa storili veliko uslugo...

Somrak je bil v gledališču, ko smo stopili v ložo, tisti pravljicni somrak, ki ve objame človeka s kopreno zamaknenosti. Na odru pa je bilo sonce in majniško mladostno je bilo življenje na njem...

— Sanjariš? Trezen sanjariš, ko dobi v parterju na sedežih pluskajo igralcem? Kaj je s teboj? Ali odgovoriti že več nisem mogel. Svoj četrti sedež sem moral pomakniti čisto k nji...

— Kakšen slučaj a to ložo... Dogodek nevsakdanji... Ozrl sem se, da poiščem damo. In glej, stala je pred menoj, vitka in prožna kakor v vetru majajoča se vrtnica...

Celo vstopnico sem vzela. Štirje sedeži so. Četrty je moj. Koliko vam moram vrniti? Glasno sem vprašal samega sebe. Dasi sem plačal za celo ložo 120 dinarjev...

Pa tudi ona me je gledala, komaj vidno se smehljajoča. V njenih očeh sem videl, da se tudi ona trudi, da bi se spomnila, koliko je en sedež, če so štirje 120 dinarjev...

— Oprostite... Nasmejala se je, odprla ročno torbico, nekaj iskala in jo spet zaprla. Sklonila se je k otrokoma in vprašala: — Ali je lepo, Jelka? In ti, Ljutomirček, si razumel?

— O, prosim, je rekla, in v tistih besedah je bil zvok domačih strun, preprost in prijazen. Prav veselje me, da se je tako zgodilo. Poleg tega ste mi pa storili veliko uslugo...

Somrak je bil v gledališču, ko smo stopili v ložo, tisti pravljicni somrak, ki ve objame človeka s kopreno zamaknenosti. Na odru pa je bilo sonce in majniško mladostno je bilo življenje na njem...

— Sanjariš? Trezen sanjariš, ko dobi v parterju na sedežih pluskajo igralcem? Kaj je s teboj? Ali odgovoriti že več nisem mogel. Svoj četrti sedež sem moral pomakniti čisto k nji...

Kaj je hotela reči s to besedo in s tistim akordom, ki je zvenel v njej, ni mogoče povedati. Saj se mnogokrat, ko je razigrana duša in se smeje arce, izgovarjajo čisto vsakdanje besede, ki pa so prepokane s harmonijo srečnih globlin...

— Bog... mi je zaigralo v prsih, zbežalo po žilah. — Ali je takšna sreča, o kateri sanjajo v mesečnih nočeh vsi, ki jim polje vroča kri po žilah? Njen dih, njen trpet, sta to potrjevala.

— Poljub... sem zašepetal. Za trenutek se je njena glava nagnila nazaj, k meni, in njene ustnice so poiskale moje... Somrak je bil v loži, somrak v gledališču, tisti pravljicni somrak, ki ustvarja pravljice...

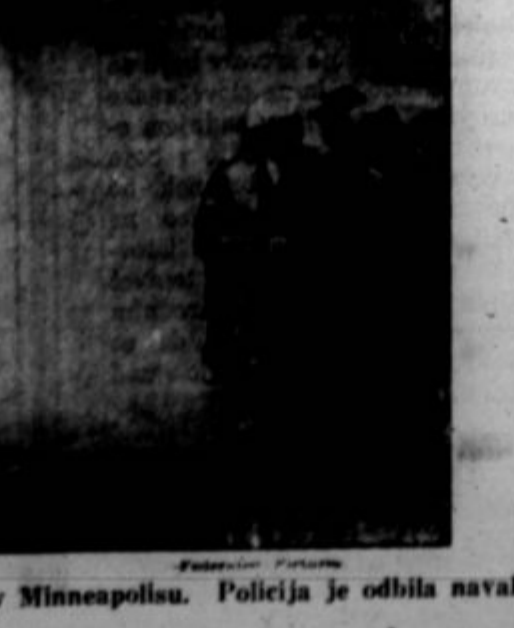
— Kje vas dobim? Toliko hrepenenja je bilo v meni, da je za hip obležala v mojih rokah. Nato je rekla tiho in mi stisnila roko: — Ne kaziva pravljice, gospod... Bog ve, ali sem jo videl kdaj? ... Morda sva se srečala na ulici. Morda sva se pogledala... Kdo ve. Spoznala se nisva. Zakaj na ulici je bell dan, so svetle luči...

Podjetnika obtožena vlad grizenja plač. San Francisco. — Brata Charles in Gerald Terranova, gradbeni kontraktorja sta bila na sodišču obtožena "čizljenja" plač in izpuščena do obravnave pod \$2500 varščine vsak. Delavec sta prisilila, da so vračali del plače, kar je protizakonito.

KAKORŠNEKOLI BOLEČINE ALI TRPITE RADI. Prilite osebno in se prepričajte, da smo smotni vam pomagati. Ikar vsi drugi telen dobite steklenico našega slavnega sestavljenega čaja, prekajano in gno zdraviljenje.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO. Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijatelje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Cena letne naročnine za vse enake, za člano ali nečlano \$6.00 za eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri anamonta \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej vsak ni vreden, reči, da je list predrag za člano S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini vedno, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Table with subscription rates for Prosveta newspaper. Includes columns for 'Za Zvezni države in Kanado', 'Za Člano in Chicago', and 'Za Evropo'. Also includes a form for ordering and contact information for Prosveta, SNPJ, 2527 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

M. Kranjec:

ŠALJIVEC

Poleg vseh malenkosti, ki se ukvarjaš z njimi na deželi, te včasih vznemirja srečanje z ljudmi; srečanje s tistimi vsakdanjimi ljudmi, ki bi jih ob malo drugačnem pogledu za vedno pozabil. Potem se te dotaknejo z eno stranjo svojega življenja. In zdaj se ti, da se je obudila v tebi neka nepoznana, a svojevrstna misel. Toda, oni gredo dalje. Komaj se ozreš, se ti izmaknejo v vsakdanjost. In vendar imaš v sebi občutje, da si naposled le srečal človeka.

Letos na god svetega Ivana so me neki daljnji, a ugledni sorodniki iz sosednje vasi povabili k sebi. Sveti Ivan je pri nas v velikih časteh; kajti takrat se prične poletje. Zato vsak Ivan skuša čim bolj počastiti tega svojega patrona. Zlasti bi bilo čudno, če ne bi praznovali tak kot so bili Nemešnjakovi. To je eden tistih starih rodov, ki so bili v vasi do zadnjega nekaj več kot drugi. Bili so tudi čuvaji kapele v vasi. Ob priliki vsakoletnega prošenja so napravili velik, bogat obed in povabili župnika, kakega drugega duhovnika in organista. Ti trije so prišli in ostali do večerni pri mizi. Vsa vas je govorila samo o tem. Predvsem ženske, ki so se prekijale o tem, kaj so skuhal in kaj bi morali. Ševeda, nekoč je bilo še drugače. Nekoč je bil to najmočnejši dom v vasi; največ zemlje so imeli. Zdaj pa so doraščali drugi grunti. A eno so še vendar ohranili, česar drugi niso mogli: še vedno so enkrat na leto ustavili pri sebi župnika. Zato pa se niso prav nič čudili, da so povabili za tisti večer vsa gospoda dveh vasi svoje in naše. Celo župnika so povabili in kot je izjavil gospodar, "bi prišli, da niso nekam bolehnji."

"Naš organist me je že pred večerom vprašal, če pridem. V resnici mi ni bilo mnogo do tega, da grem. Zato sem nekaj zmgjal.

"Pridite," mi je dejal. "Izvrstno vam bo. Še lani se spominjam, kako je bilo. In slišali boste pripovedovati Zdenkovega Jožka."

To mi je izdal kot neko posebnost tega večera. Mene pa tudi to ni moglo tako navdušiti. Poznal sem Zdenkovega kot druge kmete.

"Inteligenten človek," je dejal organist. Med tem mi je pa učitelj iz sosednje vasi izjavil o njem:

"Se v blaznico pride. Saj se mu še skoro docela meša. — A za ženo ima izvanredno krasotico. Krasotico, vam pravim. Samo v Rusiji sem nekoč za časa vojne videl tako žensko."

Potem pa mi je nekaj pripovedoval o njej. Sicer pa mi je bilo znano, da učitelj gleda za njo in ona tudi za njim. Našli so ju že skupaj v bližnjem mestu v gostilni. In v Čakovce sta hodila, na god svete Porcijunkule, odkar predvsem izvira to odkritje o "medsebojnem odnosu" kot je to označil učitelj sam.

Večer je bil kakor so pač taki večeri v uglednih kmečkih hišah. A ženske — štiri so bile pri hiši — so znale napraviti izvrstno večerjo. Saj so že kuhale za gospoda župnika. Toda življenje se ni moglo razvneti. Gospodar je sedel od aile dostojanstveno na enem koncu mize, kadil cigaro in vpraševal mene o svetu. V ta razgovor se je vmešal učitelj, ki sem ga že prej omenil, in govoril o potrebi nove politične orientacije. Ljudem je treba v glavo vbiti prepričanje. Demagoge odstraniti. Omenil sem, da so naše ljudi že navadili denuncianstva, da je vsak teden kdo v Lendavi, kjer hoče kaj doseči zase.

Drugi so se zopet menili o vsakdanjostih. Tri učiteljice so sedele ob steni spredaj, poleg organist z ženo, na oni strani učiteljice še mladi učitelj, ki je hotel igrati velikega mestnega poljanca in dvoril damam, z neobičajno vztrajnostjo. Mislim, da jim je zelo imponiral. Do-

cela na oni strani pa je sedel učitelj iz sosednje vasi, ki je bil miren in kolikor sem pozneje zvedel, zelo značajan človek. Ena učiteljice je bila nekam nemirna. Sicer pa lahko, ko tu ni bilo njenega fanta, nekega krojača. — A glavno besedo je imel takrat še vedno gospodar. — Še vedno je kadil cigaro in bil sila dostojanstven. Naši preprosti kmetje niso taki, kadar pridejo med gospodo; ali pa so boječi in ves čas ne izpregovore besede, ali pa so živahni in se nekako dvignejo do gospode in se po prijateljsko z njimi pomenijo. Ševe, drugega dne so spet kmetje. — Gospodar pa mi je nekoč drugekrat omenil:

"To ni taka gospoda kot je bila včasih. Učiteljci — no ja, nekateri že; župniki nimajo tistega na sebi kot prej. A učiteljice se vozijo na kolesih."

A zdela se mi je, da se življenje ne more na noben način razgibati. Tudi drugi so menda to občutili, zakaj organist je vzdihnil:

"Dolgo ga ni."

"Koga?"

"Zdenkovega."

"Oh vendar pozno prihaja," je menil gospodar.

"Žena ga ne pusti," je menila hči. "Da ne bi za kakšno gospodično gledal."

Toda, ko je nekoliko pozneje nekdo domačih znil: Zdenkov prihaja, me je organist dregnil pod mizo in mi pošepnil.

"Prihaja." Nato se je še bolj sklonil k meni in mi pomežiknil z levim očesom na učitelja: "Boste videli, kako si bosta kmalu v laseh. Pa je duhovit." Nato je primaknil stol in dejal: "Tu bo sedel, poleg mene."

Že zunaj v priketu, kjer je oni menda nalletel na gospodinj, se je smejal široko in veselo. Govoril je glasno, dokaj živahno, dasi s tisto počasnostjo kot govorijo običajno naši kmetje. — Organist se je ozrl z nekim zanosom po omizju kot bi hotel povedati: Zdaj pa bo!

Zdi se mi, da so bili vsi nekoliko presenečeni, ko so se vrata odprla in je pred njim stopila visoka kmečka ženska, vsekakor njegova žena. Pozneje so mi povedali, da ni bila vsa leta, kar je poročena, pri teh sorodnikih razen enkrat, ko se je hudo sprla z ženskami; da je zelo zamerljiva, so rekli in visoka. Najraje pa bi bila gospa. — Pravili so tudi o njej, da je lepa ženska; da je imela pred leti — ko še ni bila poročena z Zdenkom — ljubavno razmerje in se je celo mislila poročiti v mestecu. Nisem se čudil, ko sem jo zdaj videl. Bila je visoka ženska, skoraj nekoliko sloka, kar je redko pri naših ženskah, ki postajajo v njenih letih debele in se starajo. Njen obraz je bil umerjen, celo resen. Sicer ni kazala mladosti — saj ji je bilo že osem in trideset let — vendar pa je bilo na njej nekaj, kar razodeva močno duševno življenje. Občlena je bila po kmečko, vendar nenavadno okusno. Prisedla je z eleganco kot jo navadno ne opaziš pri drugih kmetih, poklonila se slehernemu izmed nas z rahlim nasmehom in se začela razgovarjati s poročeno učiteljico. Vse ženske z domačimi vred so ostro pazile, kako se bo vedla napram učiteljici. Ona pa je bila mirna kot bi se vsega dobro zavedala, samo neko tiho zadovoljstvo ji je sijalo z obraza, menda nad tem, da nas je tako presenetila s svojim prihodom.

Vse drugače je prišel v sobo njen mož, Zdenkov. Obstal je za trenutek na nizkem pragu pri odprtih vratih, snel klobuk z glave, njegove oči so počivale na omizju in obraz se mu je razvlekel v širok prijeten smeh.

(Dalje prihodnjik.)

Primorski vilajet

Izvirno poročilo. — Poroča P. K.

Ze v šoli silijo deco odn. nje. ne starše in pritiskajo nanje, da vpišejo deco v fašistovske mladinske organizacije, iz katerih prestopijo dečki s 14. letom k avangvardistom, deklice pa k "Mladim Italijankam". Od avangvardistov preide moška mladež k milici in v stranko. Vsi odrasli morajo biti vpisani ali v stranki, ali v svojem sindikatu, ali pri deloprostnih organizacijah (Dopolavstni), ali v kakšni drugi fašistovski organizaciji, katerih je več kot preveč. Malokdo si upa upirati temu prisilnemu vpisovanju. Borba za kruh in sila razmer sta hujša kot trdnost značaja in njegova stanovitnost. Lačen človek pristane na marsikakšno koncesijo proti svojemu prepričanju in proti svoji vesti.

Vpliv tovrstnega vzgajanja ljudstva se pozna že oddaleč. Vasi so kakor izumrle. Tihota vlada v njih in bojazen. Sreča so zaprta, obrabi mrki. Ljudje se ogibljejo drug drugega in si ne zaupajo. Stokrat pretehtajo besedo, preden jo izrečejo, kajti vsaka neprevidna beseda jih lahko popelje v zapor. Ušes, ki poslušajo in prisluškavajo, ne manjka, izdajalcev, vohunov in

ovaduhov je preveč. Teror in beda sta jih vzgojila lep kader. Le še cerkev je ostala temu trpinčenemu ljudstvu, kamor je hodilo tožiti bogu svoje gorje. A le za malo časa. Vatikan in Duce sta se sporazumela. Uničiti hočeta zadnje zatočišče bednemu narodu. Slovenske duhovnike odpustajo, nadomeščajo jih z italijanskimi. Plenijo slovenske katekizme, prepovedujejo izvrševanje obredov v slovenskem jeziku, silijo duhovnike k prisegi, da ne bodo vrátili duhovnih dolžnosti v tem jeziku, kaznujejo z zaporom revne ženske, ki si upajo peti pri procesiji v svojem jeziku.

Ljudstva se polašča obup. Izgubilo je vero v človeško in v božjo pravico. Zaprla se je vase in trpi. Morda je ta mir, ta zaprtost, mir pred viharjem? Bodočnost bo pokazala tudi to.

Tak je položaj jugoslovenske manjšine na Primorskem. Do kakšnih posledic lahko privede tako postopanje napram drugorodcem? Obubožanje dežele in njenega ljudstva, proletarizacija malih in srednjih posestnikov je že danes na vrstnem redu, je že skoraj izvršena. Tudi je dežela zadobila navidezno italijansko lice, kar pa je razumljivo, saj so Italijani spremenili in "italijanizirali" poleg krajevnih imen, vse slovenske in hrvaške pri-

imke. Se celo mrtvih ne pustijo v miru. Tudi njim spremenjajo nagrobne napise v italijansko formo. Toda to je samo navidezno lice, v resnici je stvar popolnoma drugačna. Pod vrhno skorjo se skriva slovensko jedro in tega se fašistom ne bo posrečilo zakriti z nasilnimi metodami in ukrepi.

Nikdar ne bo uničil fašizem narodne zavesti primorskega ljudstva, ne njegovega odpora proti nasilni raznorodovalni politiki. Morda bo izvajal še hujši teror, še hujše nasilje, dosegele bo edino le še hujši odpor. Njegov dosednji uspeh je prebujenje revolucionarnega duha v masi, duha, ki ne bo več ugasnil. Naj le polni ječe, naj trpinči in strelja naše ljudi v hrbet, naj vzgaja janičarje, dokler rodijo primorske matere deco, ki pije njih mleko, prepajeno s solzami trpljenja in želje po osveti, je vse njegovo prizadevanje brezuspešno. Uporniki se bodo množili z dneva v dan in se bodo nekoč krvavo maščevali nad njimi, ki so jim prizadeli toliko hudega in takane krivice.

V mednarodnem oziru pa vodi ta sistem italijanske politike napram narodni manjšini in proti njenim sorojakom v sosednji državi do možnosti težkih zapletljajev in do nevarnosti oboroženega konflikta ter je po-

sredno nevaren evropskemu miru. Jasno je in razumljivo, da onemogoča vsako mirno in pravično rešitev jadranskega problema, temveč ga še bolj zapleta ter množi povere in vzroke mednarodnega nezaupanja.

Mi emigranti, ki smo preizkusili vse bridkosti italijanskih ječ in taborišč, in smo morali zapustiti potem grudo, ki nam je bila mati, pa iznašajmo pred svetom, pred mednarodno javnostjo bilanco 16-letnega terorja in nasilja:

V teh letih je umrlo nasilne smrti, povzročene po fašistih 73 naših ljudi (seznam ni popoln, število je precej večje), konfiriranih je bilo 125 oseb, obsojenih radi političnih vzrokov 220, aretiranih radi političnih vzrokov 465 oseb. (Ta seznam vlijta samo za čas od avg. 1933 do aprila 1934).

Uničenih je bilo 414 socialnih in gospodarskih ustanov in za drug, razpuščenih 434 kulturnih društev, ukinjenih 562 slovenskih in hrvaških šol. Pregnani so bili vsi naši ljudje iz javnih služb. Iznagnani nad 70 duhovnikov slovenske narodnosti. Tisti pa, ki so še ostali, so izpostavljeni najhujšim šikanam in strašnemu pritisku, združenemu z grožnjami, edino zato, ker nečejo prodati samih sebe fašistovskemu molohu.

In kaj smo pridobili? Splošno siromaštvo in bedo, nemoralo med ljudstvom, hinavstvo in denuncijanstvo, analfabetizem, korpucijo v javnem in zasebnem življenju ter prostitucijo.

Iz vsega navedenega — in to je le meglena slika resničnega stanja — nepristranski čitatelj lahko presodi, da je položaj naroda na Primorskem neznošen, nevzdržen. Naroda se polašča obup in brezbriznost, podobna otopelosti. Živi tjavendan, saj pač ni vredno živeti. Ali ni boljše umreti samo enkrat kot pa umirati vsaki dan, dan za dnem?

V arcu mi sicer ti iskrica upanja, da ne bo večno trpel, da se bo nekoč maščeval nad nasilniki in krivičniki, toda ali ne traja njegovo trpljenje že predolgo? Čas bi bil, da bi nehali!

Preobraženje nekoč živahnih, temperamentnih, iniciativnih in podjetnih Primorcev v mrko, nezaupljivo, v sebe zaprto maso se je moglo dovršiti samo pod fašistovsko strahovlado. Toda fašizem naj ve, da sila ne traja večno, da se nekega naroda ne more večno gnjaviti. Ni tako močnih verig, da se ne bi mogle razbiti! Ve pa naj tudi, da si je z okrutnim, nečloveškim postopanjem proti naši manjšini napisal sodbo, ki ga bo v zgodovini kvalificirala kot pokret barbarskega nasilja in srednjeveške teme.

Dokaj je pa tudi, da fašizem kot ideja oziroma ideološki pokret ni zmožen rešiti ne socialnega, ne narodnostnega problema na pravičen način, na pravični podlagi.

Skušal sem opisati v tem članku vse "dobrete", ki smo jih deležni Primorci, odkar nas je "odrešila hrabra italijanska vojska". Vem, da nisem podal preveč jasne slike o vsem, kar se tam dogaja, ker ni mogoče opisati vseh-grozot, ki so jih že Primorci doživeli in jih še doživljajo, v kratkem članku. Gradiva je mnogo, v izobilju, potrebna bi bila obširna knjiga, da bi se vse izneslo pred javnost.

Toda tudi ta malenkost naj služi mednarodni javnosti v opomin in v svarilo! Zadnji čas je, da se tudi ta javnost prične zanimati za ta kulturni škandal in ga skuša preprečiti ali vsaj omiliti, sicer bo morda prinesel toliko gorja, je zmožen doprinesti še večje žrtve v boju za svojo svobodo in za človečanske pravice. In če bo v zadnjem obupu pograbil za orožje v boju samoohrane in za obstanek, bo napisal najhujšo obtožnico ne samo proti nasilnemu fašistovskemu imperijalizmu, temveč tudi proti onim mednarodnim činiteljem, ki dopuščajo, da se toliko časa vrši nasilje nad njim.

(KONEC)

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Dr. W. A. Wirt, garyjski učitelj, na zaslišanju pred gresnim odsekom glede "rdeče zarote". Wirt sedi spodaj na desno.

Največja slovenska knjiga "KOKOŠJEREJA"

je gotova. Knjiga obsega 100 strani 8 1/2 x 11 z mnogimi slikami. Opisal sem obširno najmodernejšo metodo o reji perutnine, kakor valjenje in gojenje piščancev, napravo kokošnjakov, prebiranje kokoši za nešenje, krmiljenje, uporabo luči pri kokošeh, perutninske bolezni, zdravljenje itd. Cena knjige je samo \$1.06 poštine prosto. Kdor bo pazno prečital to knjigo ne bo potreboval nobene dodatne knjige o kokošereji.

FRANK LUKANCICH
Box 6
Midway, Pa. - Washington County

OGLASI NAJ SE!

John Lešnjak (po domače Slano John). Pred dvema letoma se je nahajal v Shingleton, Mich., Box 18. Iščem ga radi dedščinne brata Franka, kateri je umrl 30. marca 1934. Rojake prosim če kdo ve kje se nahaja, naj mi to sporoči, ali pa naj se sam javi, na naslov: Jakob Lešnjak, 584 So. Utica St., Waukegan, Ill. (Adv.)

ZLATA ŽILA

ozdravljena brez bolečin ali izgube časa po specialistu
DR. P. B. SCHYMAN
1869 N. Damen Ave., Chicago, Ill.
Oglasite se za prosto preiskavo in poskusno zdravljenje. Uradne ure 11 do 7 zvečer. Ob nedeljah 10 do 1 pop. Poslušajte slovaško uro, postaja WHFC v torek ob 9:30 P. M.

NAZNANILO IN ZAHVALA

S postlim srcem naznanjamo vsem znancem in prijateljem, da je zadel silna nesreča, ki je zahtevala mlado življenje iz sredine družine, dvajsetletnega sina oziroma brata

FRANKA PROSENA

Pokojnik je delal z očetom v premogorovu, kjer mu je zmečalo dne 23. marca t. l. katera poškodba je zahtevala amputacijo v ledelce katere je po 17 dnevem mučnem trpljenju dne 9. aprila 1934 podlegel. Vsi poskusi mi niso mogli ohraniti življenja, zdravniki v bolnišnici mi ni mogla pomagati. Bil je priden mladenček, je ljubil svoje in skušal vsepovsod pomagati v teh skrajno težkih časih. Pogreb se je vršil po katoliškem obredu dne 11. aprila 1934 Grand View pokopališče ob obilni udeležbi. Dolžnost nas veže, da javno zahvalimo za pomoč, tolažbo in potrebo zlasti sosedom, ki nam stali na strani ves čas naše nesreče in žalosti, zlasti družini Merkunovi, Intiharjevi, Končanovi, Terčkov, Justični, Znidarski, drugim in vsem istim, ki so ga obiskovali v bolnišnici. Srčna hvale darovane vence in cvetje kot simbol sožalja in sicer: Društvo Sv. A. zija št. 36, J.S.K.J., čigar član je bil, nadalje mr. Leo. Belter, oskrbo venca za U.M.W. of A. v imenu lokala št. 998, ter vsi, ki so k temu prispevali, nadalje družinam Terček, Cikel ter prijateljem pokojnika, enako tudi mladenčev, ki so mu stregli častni pogrebi pri sprevodu. Sprejmite naše iskrene zahvalnosti, ki ste nam dali svoje avte na razpolago in ki ste prisostvovali grebu, ter tako poveljali blagi spomin pokojnika, kar nam je bilo veliko tolažbo. Tebi dragi Frank! Počivaj v miru v ozki jami, ne boš pozabljen od nas, bodo pričale cvetličice na Tvojem praznem grobu, dokler bomo pri življenju. Žalujoci ostali: Frank in Anja Prosen, stariša, Andrej in Ludovik, brata, Frances, sestra, Jakes town, Pa.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjižice, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in dr.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa poizvedila daje vodstvo tiskarne
Cene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4904
Chicago, Ill.

Tisk se daje ne šalje tudi vsa utirana priročila